

BEDØMMING AV TRANSPORTDYKTIGHET HOS GRIS

SAMMENDRAG

Denne rettleidingen er ment som et hjelpemiddel til bedømming av transportdyktighet hos gris. Dyr skal ikke påføres lidelse på grunn av transport. Målet er at all transport av gris skjer innenfor rammene lovverk og forskrifter setter, og er etisk forsvarlig.

Rettledning for bedømming av transportdyktighet hos gris

- Denne rettledningen er laget som er hjelpemiddel for alle som er involvert i transport av gris. Hensikten er å bidra til at operatør (sjåfør, bonde m.fl.) kan ta den riktige avgjørelsen – om grisen kan transporteres eller ikke.
- Rettledningen omhandler kun forhold som angår transport, og må ikke brukes til å stille diagnoser; kun veterinær kan stille diagnose.
- Rettledningen er illustrert, slik at det skal være lettere å forstå og følge den. Illustrasjonene er kun eksempel på hvordan sykdom, skade eller generell kondisjon kan ytre seg. Det kan finnes andre tilstander som ikke er med i illustrasjonene, og som operatør må være i stand til å bedømme.
- Listen over tilstander som angår transportdyktighet er lang, og alt er ikke med her. Operatør må derfor i hvert enkelt tilfelle bruke skjønn for å vurdere dyrets tilstand og transportdyktighet.
- Vi håper denne rettledningen kan bidra til en bedre forståelse av hva som er transportdyktige dyr, og at vi kan sikre en forsvarlig håndtering og transport av gris.

Hvordan bedømme transportdyktighet?

Bedømming av transportdyktighet hos gris er ikke bestandig enkelt. Det kan være vanskelig å se hver enkelt gris når en hel flokk skal lastes om bord i bilen. Tilstanden til dyret kan også endre seg undervegs. Men noen hovedretningslinjer finnes, og så er det sjåførens jobb å forsøke å se enkeltdyret så godt som mulig, og luke ut dyr som ikke kan transporteres ut fra disse retningslinjene.

Det er sjåføren som har siste ordet når det gjelder transportdyktighet. Det er han som får reaksjonen fra Mattilsynet dersom han har tatt med seg et dyr som Mattilsynet bedømmer som ikke transportdyktig. Derfor er det viktig å organisere lastingen slik at en har mulighet til å se dyrene best mulig. Med et godt samarbeid med produsenten blir det enklere for sjåføren å gjøre vurderingen. Dyr som er satt i utlastingsrommet, og som så ikke kan transporteres til slakting, er produsentens ansvar.

Grisens kondisjon

Hva er god og dårlig kondisjon?

1. En gris i god kondisjon er

- Oppmerksom
- Puster normalt
- Har en kropp i god kondisjon
- Står med lik støtte på alle ben
- Normal hudfarge

2. En gris i dårlig kondisjon kan

- Være apatisk
- Ha vasne øyne
- Ha feber
- Ha endret pusterytme; peser
- Ha tegn til smerte
- Være tynn, eller sid i buken
- Ha misfarget hud

3. Grisen er ute av stand til å bevege seg uten smerte

- Halter på et eller flere av beina
- Har unaturlig kroppsstilling - Har unormal gange
- Er motvillig til å bevege seg
- Har vanskelig for å holde balansen

4. Grisen er ute av stand til å gå uten hjelp, og er ikke transportdyktig

5. Fysiologisk svakhet: svakhet som ikke skyldes skade eller sykdom: tretthet, beveger seg motvillig, er langt ut i drektighet eller har nylig født m.m. Dette er tilstander som ikke er forenlig med transport.

6. Svakhet som skyldes sykdom, skade eller veterinært inngrep: som oftest ikke transportdyktig.

Symbol brukt i rettledningen

Disse symbolene er brukt for å vise om dyret er i en tilstand der det kan transporteres eller ikke:

	Ikke transportdyktig
	Kan transporteres hvis det tilrettelegges
	Transportdyktig
	Advarsel/ta spesielle hensyn
	Se lovverk

Hva sier lovverket?

Forskrift om næringsmessig transport av dyr, Vedlegg I kapittel I, omhandler skikkethet til transport:

Dyr som er skadet eller syke, eller har fysiologiske skavanker eller viser patologiske (sykdoms-) forandringer, skal ikke anses for å være skikket til transport, særlig

- **Dyr som ikke kan forflytte seg uten smerter eller gå uten hjelp**
- **Dyr som har alvorlig åpent sår eller prolaps**
- **Drektige dyr som er 90 % inne i drektighetsperioden, eller dyr som har født i løpet av foregående uke**
- **Nyfødte pattedyr med navle som ikke er fullstendig grodd**

Syke eller skadde dyr kan likevel transporteres dersom de:

- **Er lettere skadet eller syke og ikke vil bli påført ytterligere lidelser som følge av transporten. I tvilstilfeller skal det søkes råd fra veterinær.**
- **Har gjennomgått et veterinært inngrep som ledd i driftsmetoder, slik som avhorning eller kastrering, forutsatt at såret er fullstendig leget.**

Dyr som blir syke eller skadet under transport skal holdes adskilt fra andre dyr, og gis førstehjelp så snart det er mulig.

Dyr i laktasjon av artene storfe, sau og geit som ikke er sammen med sitt avkom, skal melkes med høyst 12 timers mellomrom

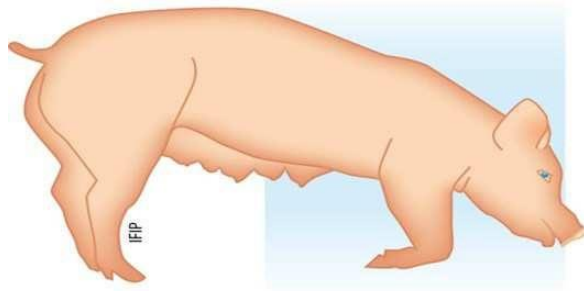
Ikke transportdyktig

Følgende forhold gjør at grisen ikke er transportdyktig:

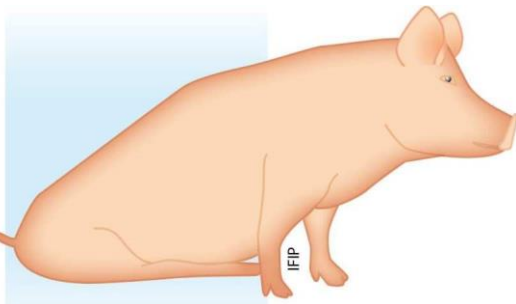

Kan ikke stå eller bevege seg normalt

Dyret kan ikke stå ved egen hjelp:

Vil miste balansen under transport

Kommer ikke opp på bakbeina

Kan ikke gå uten hjelp

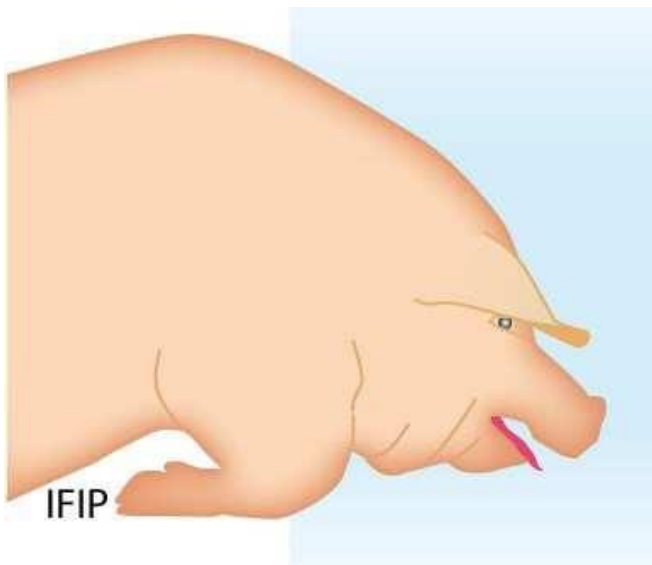

Dyr med pusteproblem

Dyr med pusteproblem

Tegn til pusteproblem/sirkulasjonssvikt:

- Tungpustet
- Pesing
- Rødblå hudfarge
- Sitter
- Flankeslag

Framfall (prolaps)

Framfall kan oppstå i flere organ; endetarm, skjede og livmor. Framfall i livmora er den farligste tilstanden.

Organet kan bli alvorlig skadet under en transport, og det kan føre til smerte og blødning. Dyr med framfall skal ikke transporteres.

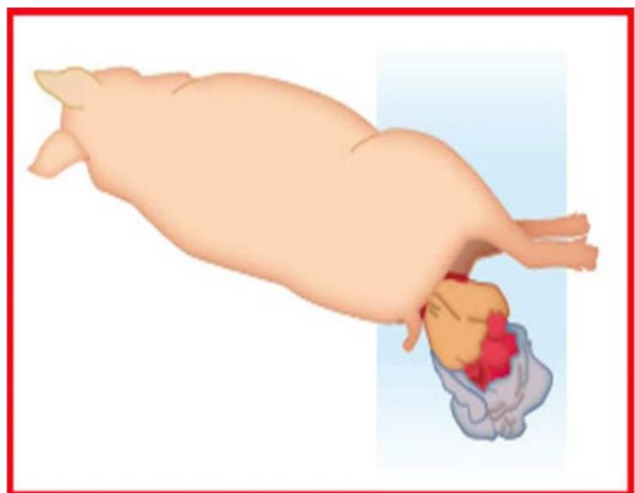
Endetarmsframfall:

Denne kan behandles ved at endetarmen trykkes tilbake. Dersom dette ikke er mulig, er dyret ikke transportdyktig.

Livmorframfall:

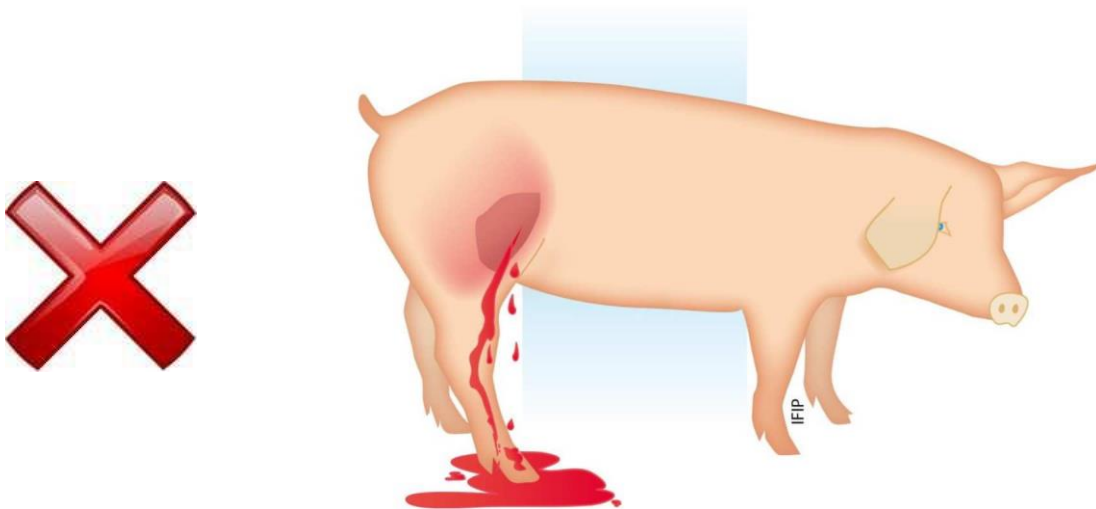
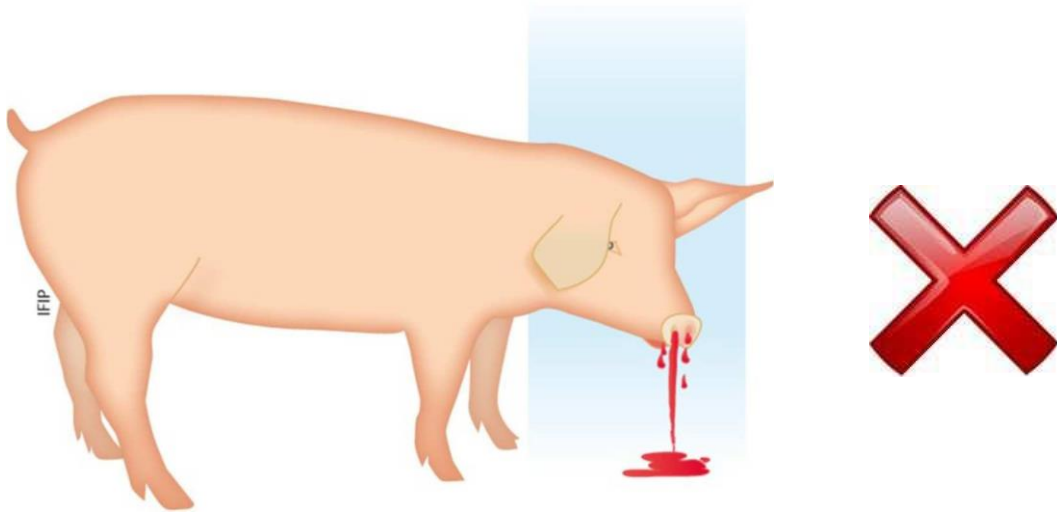
Purker med livmorframfall kan ikke behandles, og disse dyra er ikke transportdyktige.

Blødninger

Rikelig og vedvarende blødning skyldes skade eller sykdom

- Tilstanden kan forverres under transport
- Stort blodtap kan føre til at dyret dør

Purker som er langt ut i drektigheten, eller som nettopp har født

Det er forbudt å transportere purker som har født foregående uke (siste 7 dager), eller som er mer enn 90 % ut i drektighetstiden (har passert 102 dager).

Å ta den riktige avgjørelsen

Å ta den riktige avgjørelsen

Det finnes situasjoner der det er vanskelig å vurdere dyrets kondisjon, og der det er vanskelig å ta en avgjørelse.

I denne delen av rettleidingen har vi tatt med en del grensetilfeller, for å gi noen klare retningslinjer for når et dyr kan transporteres og ikke.

Du må vurdere:

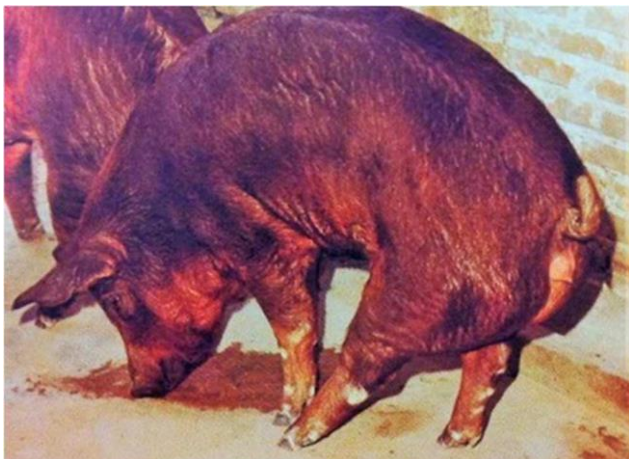
- Den generelle tilstanden dyret er i
- Varigheten av transporten, klimatiske forhold, dyretettheten på bilen m.m.
- Om dyrets tilstand kan forverre seg i løpet av transporten
- Risikoen for at dyret blir avvist for slakting når bilen ankommer slakteriet

Problemer med å gå

For å kunne vurdere dette må du se etter:

- Tegn til smerte
- Unormal kroppsstilling eller måte å gå på • Klarer dyret å holde følge med de andre dyra?
- Generell kondisjon
- Villighet til å bevege seg

ET DYR SOM IKKE ER I STAND TIL Å BÆRE VEKT PÅ ALLE FIRE BEIN KAN IKKE TRANSPORTERES

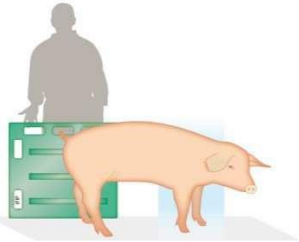
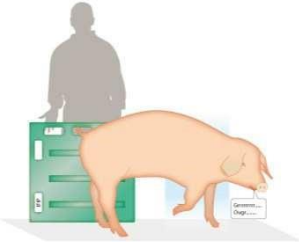
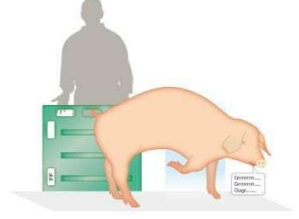
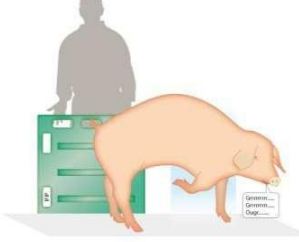
Gris med et unormalt bevegelsesmønster. Kan den bære vekt på alle fire bein, og holde balansen under transporten? Det holder ikke at den setter beinet på golvet, den skal kunne legge kroppsvekten på benet.

Dyret krummer ryggen og bærer ikke vekt på høyre frambein. Kan den bevege seg uten smerte?

Hvordan bedømme halthet

Kategori	Skår	Beskrivelse	Transportdyktig?
God bevegelse	 0	Beveger seg normalt	
Ikke helt god bevegelse	 1	Går dårlig, men bruker alle fire beina	
Redusert bevegelse	 2	Tydelig halthet, tar ikke vekt på alle fire beina	
Svært redusert bevegelse	 3	Bærer ikke vekt på et eller flere bein, ikke i stand til å gå	

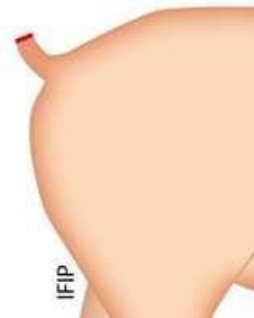
Brokk

Det er alltid en fare for at transport av gris med brokk kan gi komplikasjoner. Størrelsen og formen på brokket, om det er skadet, samt grisens allmenntilstand, avgjør om grisen kan transporteres eller ikke.

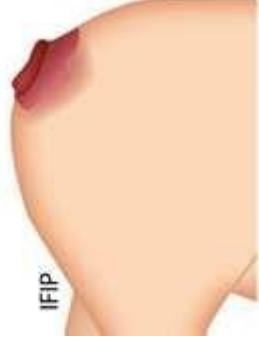
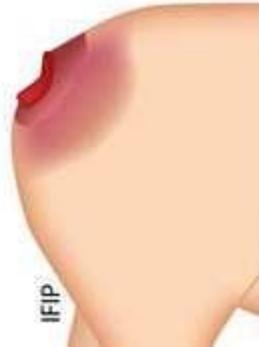
Illustrasjon	Beskrivelse	Avgjørelse
	Brokket er mindre enn 15-20 cm i diameter, uten sår eller andre skader. Grisen er i god form.	Transportdyktig
	Brokket (navlebrokk) er større enn 15-20 cm i diameter, har ingen sår. Grisens allmenntilstand kan være påvirket.	Transportdyktig dersom den får eget rom under transporten.
	Brokket (pungbrokk) er større enn 15-20 cm, har ingen sår eller skader. Grisens allmenntilstand kan være påvirket.	Transportdyktig dersom den får eget rom under transporten.
	Brokket er større enn 15-20 cm, har sår/skader. Grisens allmenntilstand er påvirket.	Ikke transportdyktig

Halebiting

Sår som skyldes halebiting skal være helt grodd før grisen kan transporteres. Grodd hale er uten hevelse, varme og rødhet i huden.

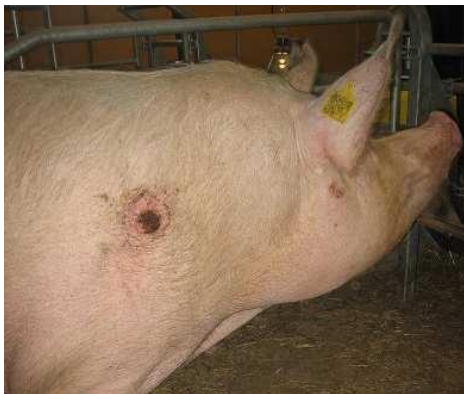
Illustrasjon	Skår	Beskrivelse	Avgjørelse
	0	Ingen tegn til halebiting	Transportdyktig
	1	Grodd sår, eller lite sår	Kan transporteres dersom den får eget rom
	2	Større sår, tegn til biting nylig	Kan transporteres dersom den får eget rom

Dersom kategori 1 og 2 blir satt igjen hos produsenten, trenger dyret behandling.

Illustrasjon	Skår	Beskrivelse	Avgjørelse
	3	Tegn til tygging/ punktert hud, hevelse og varme	Ikke transportdyktig, dyret må behandles.
	4	Deler av halen er borte, tegn til vevsdød.	Ikke transportdyktig, dyret må behandles.
	5	Hele halen er borte, vevsdød.	Ikke transportdyktig. Dyret må avlives på gården.

Bogsår

Bogsår er smertefullt, og størrelsen på såret – og hvor dypt det går – avgjør om dyret kan transporteres. **Bogsår grad 4** (skade/åpent sår som går helt inn til knokkelvev), **skal ikke transporteres**. Dersom såret er over 5 cm i diameter er det som regel grad 4.

Transportdyktig, hvis såret er grodd.

Ikke transportdyktig, dypt sår, ikke grodd.

Ikke transportdyktig, svært dypt og betent sår.

Hevelser

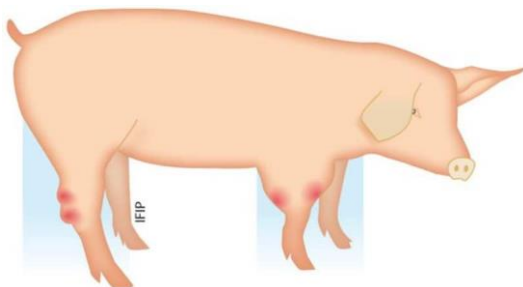
Hevelser kan være tegn på skade eller sykdom.

Vurder:

- Dyrets allmenntilstand
- Er hevelsen varm, rød, smertefull
- Fører hevelsen til at dyret står eller går unormalt
- Kan hevelsen øke risikoen for skade/blødninger

De mest vanlige eksempler på hevelse er:

- Byll – en lomme fylt med puss som skyldes en infeksjon i vevet, en lokal tilstand
- Deformert beinstruktur er sjeldne, kan skyldes tidligere skader - Leddbetennelser, disse kan gi halthet av ulik grad

Hvis dyrets allmenntilstand er påvirket, er det ikke transportdyktig:

- Halter
- Ømme hevelser

Hvis dyrets almenntilstand ikke er påvirket, kan det transporteres dersom det kan bevege seg normalt. Det skal da ha eget rom i bilen.

Sår og rifter i huden

Sår/skader som kan forverres under transport, og gi alvorlige blødninger:

Dyret er ikke transportdyktig.

Overfladiske sår, uten risiko for blødning:

Dyret er transportdyktig

Rødt utslett over hele/store deler av kroppen:

Dette kan være smittsom
sjukdom som f.eks. rødsjuka.
Dyret er ikke transportdyktig, og
skal behandles av veterinær

Åpne blødende sår:

Hvis dyret ikke bærer vekt på
alle bein, og såret er åpent og
blødende:

Ikke transportdyktig

Unormal utflod

Dette kan være tegn på sykdom, og transportdyktigheten må vurderes:

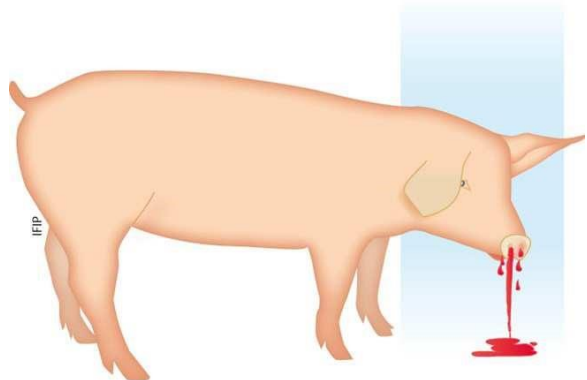
Blødning fra nesa:

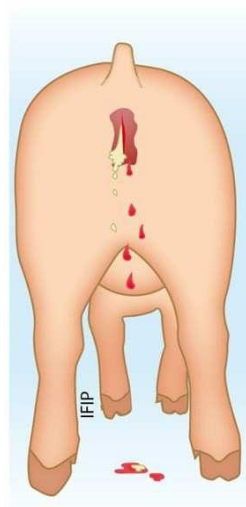
Lite/noe neseblod, transportdyktig

Mye neseblod:

Kan være tegn på alvorlig infeksjon eller skade. Ikke transportdyktig.

Blødning/utflod fra vulva:

Blødning eller utflod fra vulva kan skyldes nylig grising eller en alvorlig infeksjon. Ikke transportdyktig.

Diaré

Diaré kan være en akutt tilstand, eller en del av et sykdomsbilde. Du må vurdere:

- Dyrets allmenntilstand
- Risikoen for forverring av tilstanden, og for uttørking under transporten -
Risikoen for overføring av smittsomme sykdommer

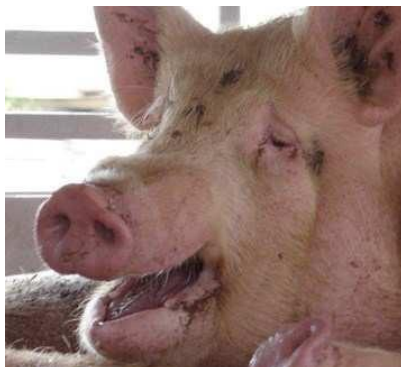

Dyret er i god form, ikke uttørket:
transportdyktig

Dyret er uttørket av væsketap, er i
dårlig form: ikke transportdyktig

Pusteproblem

Vurder dyrets allmenntilstand:

Gisper, anstrengt pust, sikler, flankeslag

Ikke transportdyktig.

Farlige dyr; dyr med nedsatt syn

Dyr som viser unormal (og farlig) adferd skal ikke transporteres, da de er en fare for både personell og andre dyr på transporten. Det må vurderes om det er forsvarlig å laste og transportere dyret. Tilstanden kan forverres under transporten, slik at dyret utgjør en større fare ved lossing og håndtering på ankomststedet.

Synshemmede/blinde dyr kan bli stresset og skremt av transporten, og kan utgjøre en fare for personell og andre dyr. Transportdyktigheten må vurderes ut fra dyrets tilstand og situasjonen.

Hvis du er i tvil...

sett igjen dyret!

